

محمد فرح زاد

سازمانهای پژوهشهای علمی و صنعتی بررسی وضعیت بانکهای اطلاعاتی پیوسته

بانکهای اطلاعاتی به منظور سامان دادن به اطلاعات پراکنده ای ایجاد می شوند که در حالت پراکندگی ماده خامی بیش نیستند و با پردازش مناسب اطلاعات می توان براساس نیازها و مراجعات مختلف مجراهای بازیابی اطلاعات را برای استفاده کنندگان فراهم کرد.^(۱) از این رو برای دسترسی به اطلاعات روزآمد، باید امکانات استفاده از بانکهای اطلاعاتی را برای پژوهشگران در نظر گرفت.

سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران از اسال ۱۳۶۴ برای رفع نیازهای اطلاعاتی محققان داخلی و نیز نهادها و سازمانهای دولتی، اقدام به برقراری ارتباط پیوسته با بانکهای اطلاعاتی بین المللی خارجی کرده است.

در این بررسی سعی شده است پوشش موضوعی، وابستگی به شبکه های بین المللی اطلاع رسانی، فواصل روزآمد شدن، و دامنه زمانی بانکهای اطلاعاتی مستقر در این سازمان تجزیه و تحلیل شود.^(۲)

پوشش موضوعی

بانکهای اطلاعاتی مستقر در سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران در قالب ۳۴ موضوع خدمات اطلاع رسانی پیوسته را برای استفاده کنندگان فراهم کرده اند.

بنابراین داده های آمده در جدول ۱، از مجموع تعداد ۳۴۶ بانک اطلاعاتی موجود موضوع «اقتصادی»، بازرگانی، مالی» با ۶۳ بانک اطلاعاتی - ۱۸/۲ درصد از کل بانکهای موجود - بیشترین تعداد بانک را به خود اختصاص داده است. در رتبه دوم «شیمی و صنایع شیمیایی» با تعداد ۳۹ بانک اطلاعاتی - ۱۱/۳ درصد از کل بانکهای موجود - قرار گرفته است. همچنین در رتبه سوم «علوم و تکنولوژی (چند منظوره)» با تعداد ۲۶ بانک اطلاعاتی - ۷/۵ درصد از کل بانکهای موجود - مشخص شده است.

اگر در جدول ۱ موضوع «اخبار اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی» را - که اطلاع و آگاهی از رویدادها و وقایع جهانی در عرصه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی برای هر کشوری حیاتی است - در نظر بگیریم، در سایر حوزه‌ها گرایش بیشتر به سمت صنایع کاربردی

است؛ پس از آن علوم پزشکی و بهداشت و زمینه‌های وابسته قرار دارد؛ حوزه علوم انسانی و اجتماعی و مقوله‌های وابسته در رتبه بعدی قرار می‌گیرد؛ و در آخر امور خدماتی نظیر عکاسی و تصویرسازی، بیمه، علائم تجاری، قوانین و مقررات و جز آن کمترین پوشش موضوعی بانکهای اطلاعاتی را داراست.

بنابراین چنین می‌توان نتیجه گرفت، با توجه به هزینه حق اشتراک بانکهای اطلاعاتی بین‌المللی، سعی شده در مرحله اول پاسخگوی نیازهای اطلاعاتی محققان در حوزه صنایع کاربردی باشد که سرمایه‌گذاری در آن در کشور اولویت دارد، و در مرحله بعدی پاسخگوی نیازهای پژوهشگران سایر حوزه‌ها باشد.

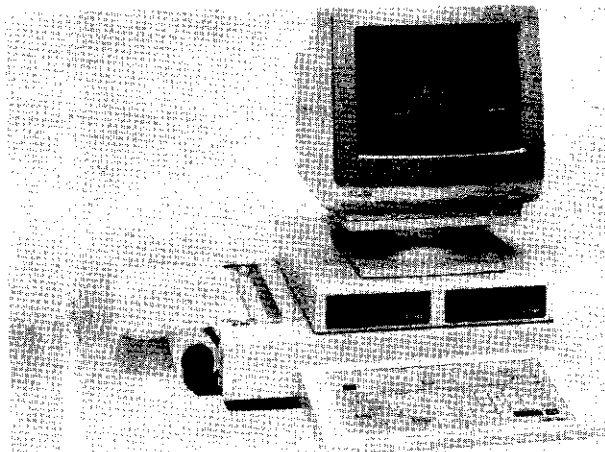
وابستگی به شبکه‌های بین‌المللی اطلاع‌رسانی

دفتر اطلاعات علمی و فنی سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران، در حال حاضر امکان دستیابی به چهار شبکه بین‌المللی اطلاع‌رسانی را فراهم کرده است. این شبکه‌ها هر یک مشتمل بر تعداد زیادی بانک اطلاعاتی در زمینه‌های موضوعی است که عبارت است از: دایالوگ، اربیت، کواستل، و اس.تی.ان.

شبکه‌های اطلاع‌رسانی پیوسته امکان جست و جوی اطلاعات را به اشکال مختلف فراهم می‌آورند و با استفاده از شناسه‌های نام نویسنده، عنوان متن، کلید واژه‌های موضوعی، مشخصات منابع مورد نظر در قالب ارائه عنوان، چکیده، کلید واژه‌ها و پس از آن در

جدول ۱. پوشش موضوعی بانکهای اطلاعاتی

ردیف	موضوع بانک	تعداد
۱	آب و فاضلاب	۲
۲	آمار	۲
۳	آموزش و پرورش	۱
۴	اخبار اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی	۲۴
۵	اقتصادی - بازرگانی - مالی	۶۳
۶	بیمه	۲
۷	بانگاههای اطلاعاتی	۸
۸	پروانه‌های نوآوری (اختراعات)	۲۰
۹	پزشکی، بهداشت و ایمنی	۱۷
۱۰	چوب و کاغذ	۳
۱۱	حقوق	۳
۱۲	دائرةالمعارفها	۲
۱۳	ریاضیات	۲
۱۴	زمین‌شناسی و علوم زمین	۳
۱۵	زیست‌شناسی (بیولوژی و بیوتکنولوژی)	۸
۱۶	ساختمان و مصالح ساختمانی	۵
۱۷	سوخت و انرژی	۱۵
۱۸	شیمی و صنایع شیمی	۳۹
۱۹	عکاسی و تصویر	۲
۲۰	علائم تجاری	۶
۲۱	علوم اجتماعی و انسانی	۷
۲۲	علوم نظامی (هوا - فضایی)	۳
۲۳	علوم و تکنولوژی (چند منظوره)	۲۶
۲۴	فیزیک	۳
۲۵	قوانین و مقررات	۳
۲۶	کامپیوتر و تکنولوژی اطلاعات	۸
۲۷	کنابداری و اطلاع‌رسانی	۱۶
۲۸	کشاورزی	۸
۲۹	محیط زیست	۴
۳۰	مشاهیر (زندگینامه‌ها)	۳
۳۱	مواد فلزی و غیرفلزی	۹
۳۲	مؤسسات آموزشی و پژوهشی	۴
۳۳	هنر	۲
۳۴	موضوعات مختلف	۲۳
	جمع کل	۳۴۶

صنایع شیمیایی؛ ۱۱ بانک اطلاعاتی در زمینه پزشکی؛ ایمنی و مهندسی پزشکی؛ ۶ بانک اطلاعاتی در زمینه علوم و تکنولوژی (چند منظوره)؛ و در زمینه علوم اقتصادی، تجاری و مالی ۵۷ بانک اطلاعاتی، است.

از طرف دیگر به دلیل استفاده از زبان انگلیسی در این شبکه و رواج بیشتر این زبان در کشورمان، بیشترین استفاده از آن نسبت به سایر شبکه‌های اطلاع‌رسانی خارجی به عمل می‌آید. همچنین پیشرفت صنعتی و علمی ایالات متحده آمریکا در تولید اطلاعات مربوط به صنایع کاربردی و فنی نیز از جمله دلایل استفاده از این شبکه در ایران است.

شبکه اطلاع‌رسانی اس.تی.ان. مستقر در آلمان است و در زمینه‌های شیمی، فیزیک، مهندسی، پزشکی، و علوم پایه با ۱۰۶ پایگاه اطلاعاتی در سطح جهان رتبه دوم را در میان استفاده‌کنندگان کشور ما داراست. (۵)

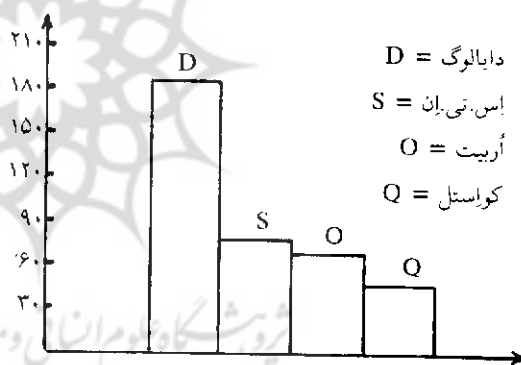
بنا بر آنچه در تصویر ۲ آمده، مشخص می‌شود که بیشترین اطلاعات در زمینه علوم پایه، مثل شیمی با ۲۲ بانک اطلاعاتی؛ علوم و تکنولوژی (چند منظوره) با ۱۲ بانک اطلاعاتی؛ مواد فلزی و غیرفلزی با ۷ بانک اطلاعاتی؛ و به وسیله شبکه اطلاع‌رسانی اس.تی.ان ارائه می‌شود. بنابراین، در میان استفاده‌کنندگان حوزه‌های مربوط بیشتر از دیگر شبکه‌ها دارای مخاطبان بالقوه است.

یکی از دلایل ارتباط پیوسته با این شبکه آن است که چون سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران بیشترین سرمایه‌گذاری در زمینه پژوهش‌های مربوط به نوآوری‌های صنعتی و فنی را انجام می‌دهد، بنابراین کانون اصلی اطلاع‌رسانی در این زمینه‌هاست.

شبکه اطلاع‌رسانی اس.تی.ان چون بیشترین اطلاعات را در قالب فرمولها و دستورالعمل‌های مربوط به تولید مواد شیمیایی، مواد فلزی و غیرفلزی و جز آن ارائه می‌دهد و این اطلاعات را در قالب شیوه‌ها و معیارهای بین‌المللی، اغلب به زبان آلمانی - به گونه‌ای یکپارچه و هماهنگ شده با سایر زبانهای اروپایی - در اختیار می‌گذارد، بنابراین مخاطبان بیشتری در میان

صورت لزوم متن کامل را در اختیار می‌گذارند. علاوه بر آن خدمات سفارش مقاله نیز از طریق کتابخانه ملی بریتانیا - به منظور دریافت متن کامل مقاله‌های انتخاب شده - در نظر گرفته شده است. (۳)

وضعیت وابستگی بانکهای اطلاعاتی به شبکه‌های اطلاع‌رسانی دایالوگ، آریت، کواستل و اس.تی.ان، در جدول ۲ منعکس شده است. بنا بر آن داده‌ها، میزان وابستگی به شبکه اطلاع‌رسانی «دایالوگ» با ۱۸۳ بانک اطلاعاتی، ۴۹/۳ درصد را دربرمی‌گیرد؛ پس از آن «اس.تی.ان» با ۷۶ بانک اطلاعاتی، ۲۰/۵ درصد از کل وابستگی بانکها را شامل می‌شود؛ شبکه اطلاع‌رسانی «آریت» با ۶۷ بانک اطلاعاتی، ۱۸ درصد «کواستل» با ۴۵ بانک اطلاعاتی، ۱۲ درصد از کل وابستگی را داراست ← تصویر ۱.

تصویر ۱. میزان وابستگی به چهار شبکه اطلاع‌رسانی

شبکه اطلاع‌رسانی دایالوگ مستقر در ایالات متحده آمریکا است و در زمینه‌های علمی، صنعتی، تجاری و علوم انسانی با ۸۱۷ پایگاه اطلاعاتی در سطح جهان بیشترین اطلاعات را در اختیار محققان کشورمان می‌گذارد. (۴)

درباره وابستگی به شبکه اطلاع‌رسانی دایالوگ می‌توان اشاره کرد که به دلیل آنکه این شبکه بیشتر به موضوعات صنعتی و تکنولوژی کاربردی پرداخته - براساس آنچه در تصویر ۲ آمده - بنابراین بیشترین استفاده‌کننده را در میان محققان کشورمان دارد. گواه آن نیز بهره‌گیری از ۱۰ بانک اطلاعاتی در زمینه شیمی و

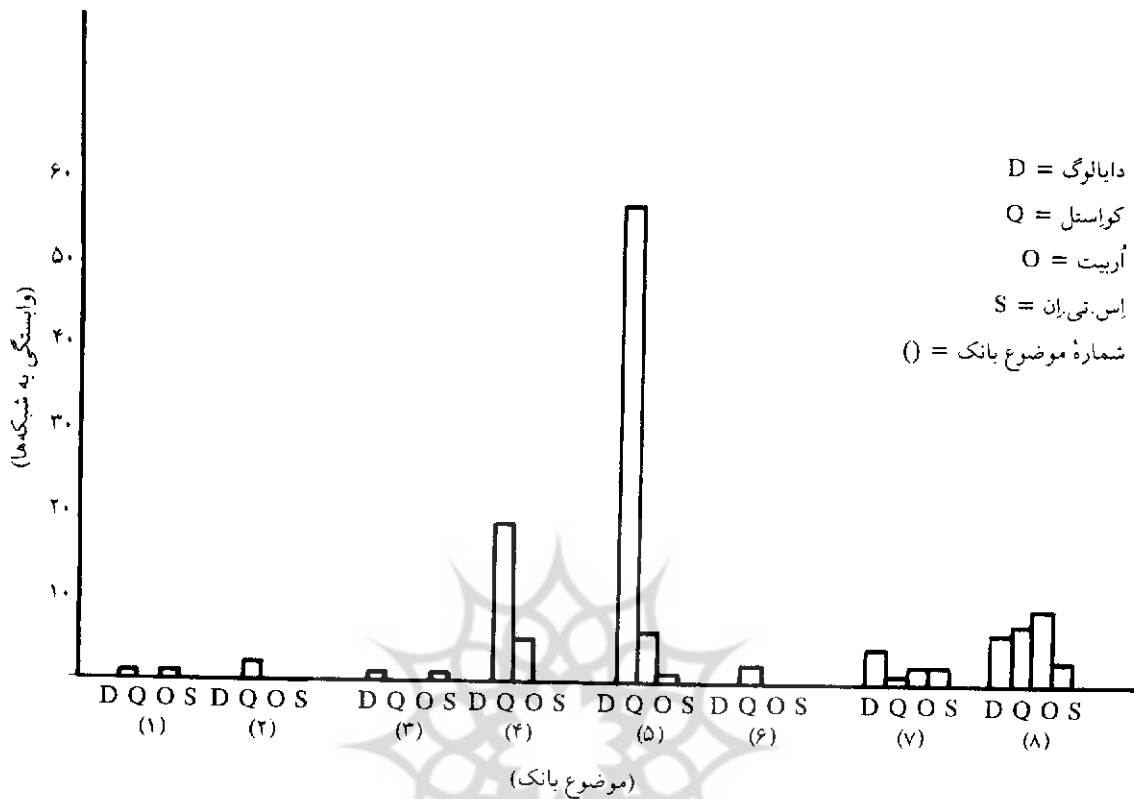
جدول ۲. وضعیت وابستگی به شبکه‌های بین‌المللی اطلاع‌رسانی

ردیف	موضوع بانک	دایالوگ	آرپیت	کواستل	اس.تی.ان	جمع
۱	آب و فاضلاب	۱	۱	-	-	۲
۲	آمار	۲	-	-	-	۲
۳	آموزش و پرورش	۱	۱	-	-	۲
۴	اخبار اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی	۱۹	-	۵	-	۲۴
۵	اقتصادی - بازرگانی - مالی	۵۷	۱	۶	-	۶۴
۶	بیمه	۲	-	-	-	۲
۷	پایگاه‌های اطلاعاتی	۴	۲	۱	۲	۹
۸	پروانه‌های نوآوری (اختراعات)	۶	۹	۷	۳	۲۵
۹	پزشکی، بهداشت و ایمنی	۱۱	۲	۲	۱	۱۶
۱۰	چوب و کاغذ	۱	۲	-	-	۳
۱۱	حقوق	۳	-	-	-	۳
۱۲	دائرة المعارفها	۲	-	-	-	۲
۱۳	ریاضیات	۱	-	-	-	۱
۱۴	زمین شناسی و علوم زمین	-	۱	۱	۱	۳
۱۵	زیست شناسی (بیولوژی و بیوتکنولوژی)	۶	۲	-	۲	۱۰
۱۶	ساختمان و مصالح ساختمانی	-	۱	۲	۲	۵
۱۷	سوخت و انرژی	۲	۶	۲	۵	۱۵
۱۸	شیمی و صنایع شیمی	۱۰	۱۰	۳	۲۲	۴۵
۱۹	عکاسی و تصویر	-	۱	۱	-	۲
۲۰	علائم تجاری	۱	۱	۲	-	۴
۲۱	علوم اجتماعی و انسانی	۴	-	۱	۲	۷
۲۲	علوم نظامی (هوا - فضایی)	۳	-	-	-	۳
۲۳	علوم و تکنولوژی (چند منظوره)	۶	۴	۴	۱۲	۲۶
۲۴	فیزیک	-	-	-	-	-
۲۵	قوانین و مقررات	۲	-	-	۳	۵
۲۶	کامپیوتر و تکنولوژی اطلاعات	۴	۳	۱	-	۸
۲۷	کنابداری و اطلاع‌رسانی	۹	۳	-	۱	۱۳
۲۸	کنسورزی	۳	۳	-	۲	۸
۲۹	محیط زیست	-	۱	-	۳	۴
۳۰	مشاهیر (زندگینامه‌ها)	۳	-	-	-	۳
۳۱	مواد فلزی و غیر فلزی	۲	۶	-	۷	۱۵
۳۲	مؤسسات آموزشی و پژوهشی	۳	-	-	۱	۴
۳۳	هنر	۲	-	-	-	۲
۳۴	موضوعات مختلف	۱۳	۶	۴	۳	۲۶
جمع کل		۱۸۳	۶۷	۴۵	۷۶	۳۷۱

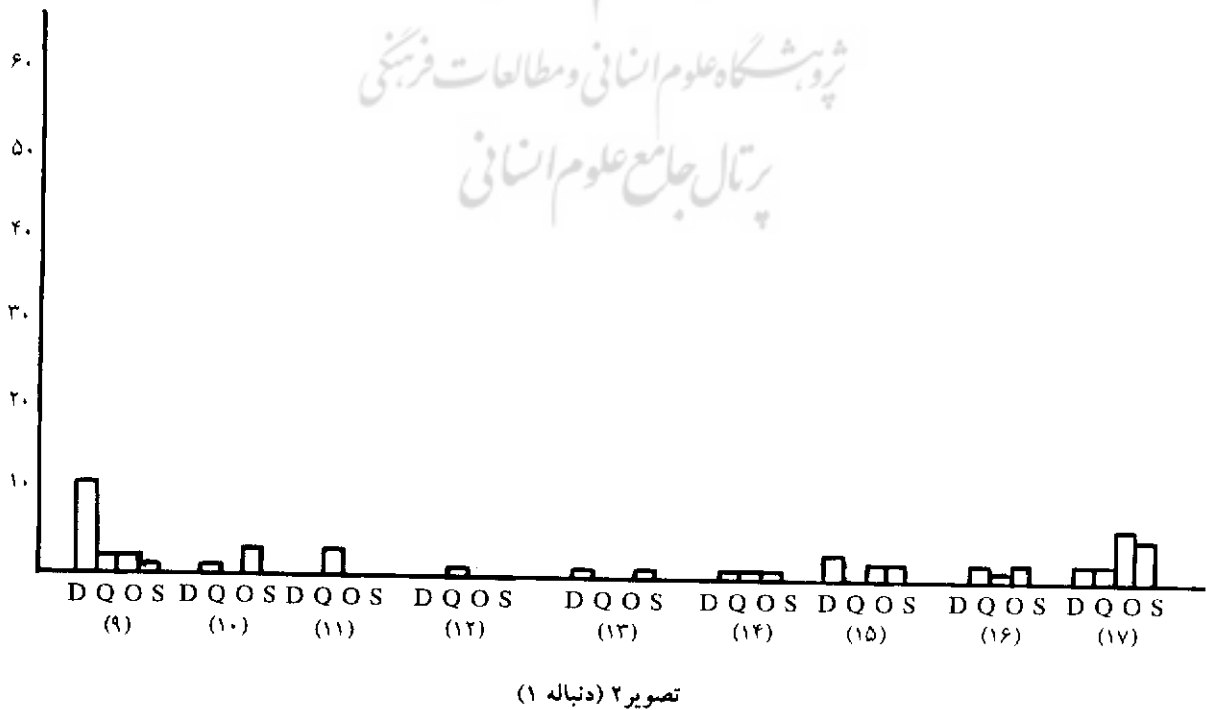
محققان کشور ما یافته است.

براساس تصویر ۲ چنین مشخص می‌شود که این شبکه بیشترین خدمات اطلاعاتی را در زمینه پروانه‌های ثبت اختراعات انجام می‌دهد و چون ثبت‌نامه‌ها یکی از مقوله‌های مهم در پشتیبانی تحقیقات صنعتی و کاربردی است، زیرا به وسیله اطلاع از اختراعات و نوآوریهای جدید امکان تولید

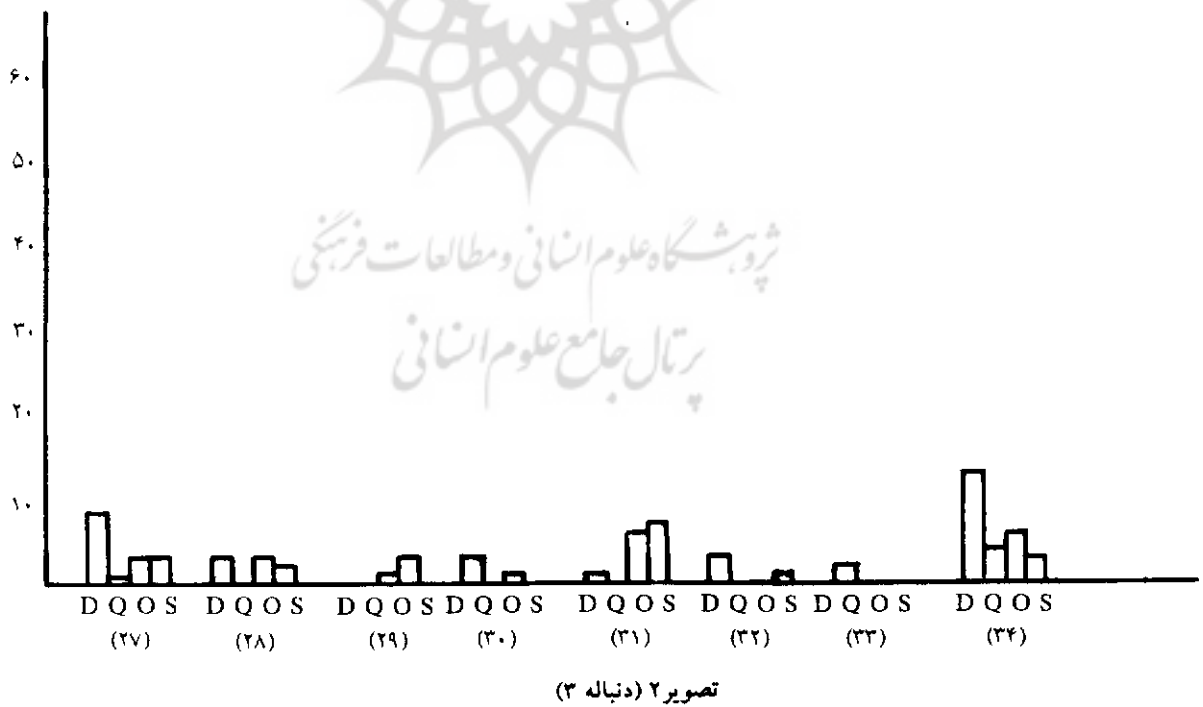
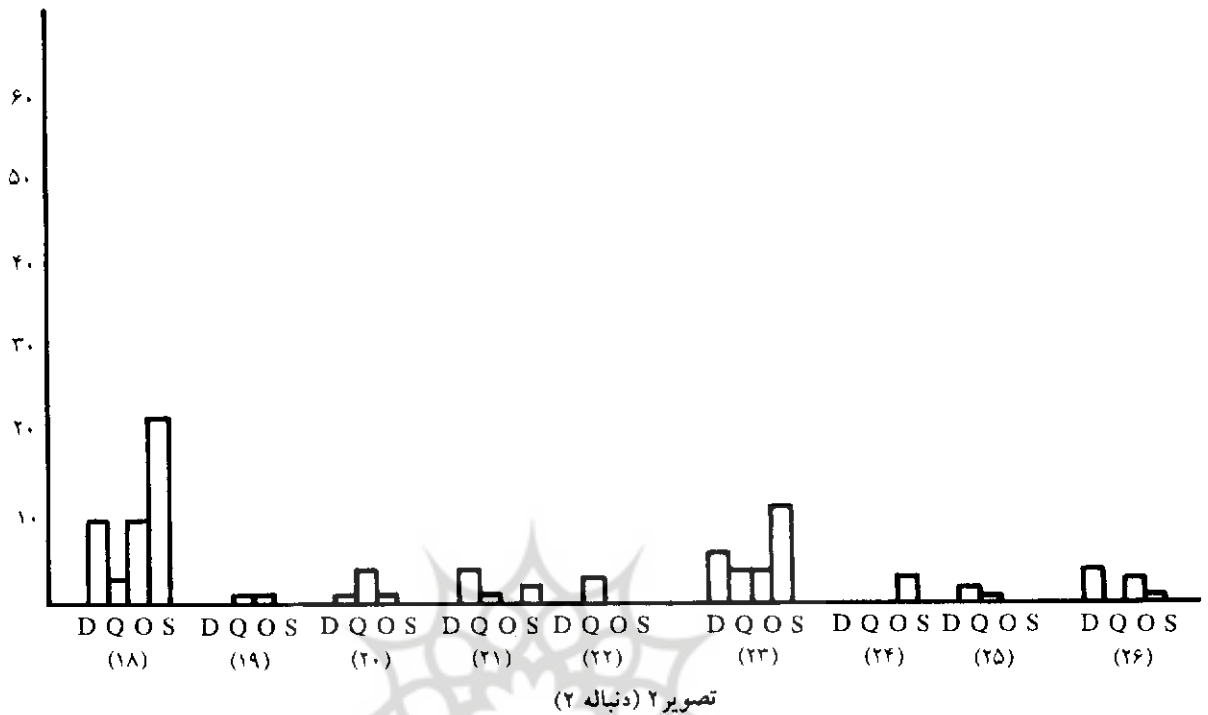
شبکه اطلاع‌رسانی آرپیت مستقر در ایالات متحده آمریکا است و در زمینه‌های علوم زیستی، شیمی، ثبت‌نامه‌ها، بهداشت و محیط زیست با ۱۰۰ پایگاه اطلاعاتی در سطح جهان در رتبه سوم مخاطبان بیشتری در کشور ما داراست.^(۶)

تصویر ۲. میزان وابستگی براساس موضوع هر بانک به شبکه‌های اطلاع رسانی

تصویر ۲ (دنباله ۱)

نوآوری، نسبت به سایر شبکه‌های خارجی رتبهٔ اول را داراست. سایر زمینه‌های غنی این شبکه از این قرار است: سوخت و انرژی با ۶ بانک اطلاعاتی؛ شیمی و

فرآورده‌های صنعتی میسر می‌شود، پس مخاطبان بالقوه زیادی در میان محققان کشور خواهد داشت. این شبکه با ۹ بانک اطلاعاتی در زمینهٔ پروانه‌های

اغلب اطلاعات ذخیره شده در این شبکه به زبان فرانسوی است و چون این زبان در میان سایر زبانهای اروپایی رواج نسبی در کشور ما داشته است، بنابراین لزوم استفاده از این شبکه را به ویژه در زمینه علوم انسانی و اجتماعی قابل توجه می‌کند.

میزان وابستگی براساس موضوع هر بانک اطلاعاتی به چهار شبکه اطلاع رسانی یاد شده در تصویر ۲ به تفکیک آمده است.

آنچه در تصویر ۲ منعکس شده بر مبنای داده‌های جدول ۲ است، نکته‌ای که باید درباره این تصویر ذکر کرد، آن است که این تصویر به ترتیب شماره ردیف موضوعات بانکهای اطلاعاتی جدول ۲ تنظیم شده و هر شماره داخل قلاب نشانگر موضوع خاصی است. محور عمودی تعداد بانکهای اطلاعاتی موجود در هر یک از شبکه‌های اطلاع رسانی دایالوگ، کوآستل، آرییت و اِس.تی.ان. را مشخص می‌کند و محور افقی موضوع هر یک از بانکهای اطلاعاتی را بر اساس

صنایع شیمی با ۱۰ بانک اطلاعاتی؛ مواد فلزی و غیرفلزی با ۶ بانک اطلاعاتی.

از طرف دیگر زبان منابع اطلاعاتی در این شبکه انگلیسی است که در کشور ما از رایج‌ترین زبانهای اروپایی است و استفاده کننده بیشتری در مقابل سایر زبانها دارد.

شبکه اطلاع رسانی کوآستل مستقر در شهر نیس فرانسه است و در زمینه‌های شیمی، علوم اجتماعی، مهندسی و پزشکی با ۸۰ پایگاه اطلاعاتی در سطح جهان در میان استفاده کنندگان کشورمان رتبه چهارم را داراست. (۷)

بر مبنای تصویر ۲ چنین مشخص می‌شود که این شبکه تعداد قابل توجهی بانک اطلاعاتی را در زمینه‌های پروانه‌های نوآوری با ۷ بانک اطلاعاتی؛ اقتصادی، بازرگانی، مالی با ۶ بانک اطلاعاتی؛ علوم و تکنولوژی (چند منظوره) و علوم اجتماعی و انسانی هر کدام با ۴ بانک اطلاعاتی داراست.

جدول ۳. وضعیت روزآمدی بانکهای اطلاعاتی

فواصل روزآمد شدن	تعداد	کد تعداد
روزانه	۳۲	$\frac{۲}{۱}, \frac{۴}{۱۶}, \frac{۵}{۱۴}, \frac{۳۴}{۱}$
هفته‌ای دوبار	۵	$\frac{۵}{۳}, \frac{۸}{۱}, \frac{۹}{۲}, \frac{۲۷}{۱}$
هفتگی	۶۰	$\frac{۴}{۷}, \frac{۵}{۱۵}, \frac{۶}{۱}, \frac{۸}{۸}, \frac{۹}{۳}, \frac{۱۷}{۳}, \frac{۱۸}{۳}, \frac{۱۹}{۳}, \frac{۲۰}{۳}, \frac{۲۱}{۳}, \frac{۲۲}{۳}, \frac{۲۳}{۳}, \frac{۲۴}{۳}, \frac{۲۵}{۳}, \frac{۲۶}{۳}, \frac{۲۷}{۳}, \frac{۲۸}{۳}, \frac{۲۹}{۳}, \frac{۳۰}{۳}, \frac{۳۱}{۳}, \frac{۳۲}{۳}$
بانزده روز یکبار	۳۰	$\frac{۱}{۳}, \frac{۲}{۳}, \frac{۳}{۳}, \frac{۴}{۳}, \frac{۵}{۳}, \frac{۶}{۳}, \frac{۷}{۳}, \frac{۸}{۳}, \frac{۹}{۳}, \frac{۱۰}{۳}, \frac{۱۱}{۳}, \frac{۱۲}{۳}, \frac{۱۳}{۳}, \frac{۱۴}{۳}, \frac{۱۵}{۳}, \frac{۱۶}{۳}, \frac{۱۷}{۳}, \frac{۱۸}{۳}, \frac{۱۹}{۳}, \frac{۲۰}{۳}, \frac{۲۱}{۳}, \frac{۲۲}{۳}, \frac{۲۳}{۳}, \frac{۲۴}{۳}, \frac{۲۵}{۳}, \frac{۲۶}{۳}, \frac{۲۷}{۳}, \frac{۲۸}{۳}, \frac{۲۹}{۳}, \frac{۳۰}{۳}, \frac{۳۱}{۳}, \frac{۳۲}{۳}$
ماهانه	۱۰۵	$\frac{۳}{۳}, \frac{۴}{۳}, \frac{۵}{۳}, \frac{۶}{۳}, \frac{۷}{۳}, \frac{۸}{۳}, \frac{۹}{۳}, \frac{۱۰}{۳}, \frac{۱۱}{۳}, \frac{۱۲}{۳}, \frac{۱۳}{۳}, \frac{۱۴}{۳}, \frac{۱۵}{۳}, \frac{۱۶}{۳}, \frac{۱۷}{۳}, \frac{۱۸}{۳}, \frac{۱۹}{۳}, \frac{۲۰}{۳}, \frac{۲۱}{۳}, \frac{۲۲}{۳}, \frac{۲۳}{۳}, \frac{۲۴}{۳}, \frac{۲۵}{۳}, \frac{۲۶}{۳}, \frac{۲۷}{۳}, \frac{۲۸}{۳}, \frac{۲۹}{۳}, \frac{۳۰}{۳}, \frac{۳۱}{۳}, \frac{۳۲}{۳}$
دوماه یکبار	۱۱	$\frac{۹}{۳}, \frac{۱۰}{۳}, \frac{۱۴}{۳}, \frac{۱۷}{۳}, \frac{۱۹}{۳}, \frac{۲۷}{۳}, \frac{۳۱}{۳}$
فصلی	۳۵	$\frac{۲}{۳}, \frac{۵}{۱۱}, \frac{۷}{۳}, \frac{۸}{۳}, \frac{۹}{۳}, \frac{۱۷}{۳}, \frac{۱۸}{۳}, \frac{۲۱}{۳}, \frac{۲۲}{۳}, \frac{۲۳}{۳}, \frac{۲۸}{۳}, \frac{۳۴}{۳}$
چهارماه یکبار	۳	$\frac{۱۸}{۳}, \frac{۲۱}{۳}, \frac{۲۷}{۳}$
شش ماه یکبار	۱۵	$\frac{۵}{۳}, \frac{۱۲}{۳}, \frac{۱۴}{۳}, \frac{۱۶}{۳}, \frac{۱۸}{۳}, \frac{۲۰}{۳}, \frac{۲۲}{۳}, \frac{۲۳}{۳}, \frac{۳۳}{۳}$
سالانه	۲۲	$\frac{۲}{۳}, \frac{۵}{۳}, \frac{۸}{۳}, \frac{۹}{۳}, \frac{۱۸}{۳}, \frac{۲۲}{۳}, \frac{۲۷}{۳}, \frac{۳۲}{۳}$
سه سال یکبار	۲	$\frac{۲۷}{۳}, \frac{۳۰}{۳}$
نامنظم	۱۶	$\frac{۴}{۳}, \frac{۷}{۳}, \frac{۹}{۳}, \frac{۱۶}{۳}, \frac{۱۷}{۳}, \frac{۱۸}{۳}, \frac{۲۴}{۳}, \frac{۲۷}{۳}, \frac{۳۰}{۳}, \frac{۳۴}{۳}$

شماره ردیف مربوط به هر موضوع از جدول ۲ = کد

تعداد هر یک از فواصل روزآمد شدن = تعداد

وابستگی آنها به چهار شبکه اطلاع رسانی یاد شده، نشان می دهد.

فواصل روزآمد شدن

یکی از ویژگی های شبکه های اطلاع رسانی پیوسته روزآمد شدن سریع آنهاست. از این رو، برای جست و جوی اطلاعات در بانکهای اطلاعاتی همواره باید فواصل روزآمد شدن آنها را در نظر گرفت. اگرچه فاصله روزآمد شدن بستگی به موضوع مورد نظر دارد، مثلاً در مورد اخبار این فاصله به طور روزانه است و در برخی موضوعهای مربوطه به علوم انسانی فاصله روزآمد شدن به سالانه نیز می رسد (جدول ۳).

بنابر آنچه در جدول ۳ منعکس شده است، در موضوع اخبار اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی ۱۶ بانک اطلاعاتی روزانه روزآمد می شوند، پس از آن موضوع اقتصادی - بازرگانی - مالی که ۱۴ بانک اطلاعاتی آن نیز به طور روزانه روزآمد می شود، قرار دارد. بنابراین مخاطبان این بانکها می توانند به طور روزانه در جریان جدیدترین اطلاعات مربوط به آن موضوع قرار گیرند و نسبت به استفاده از این نظامها برای تصمیم گیری اعتماد کافی داشته باشند.

همچنین در موضوع اقتصادی - بازرگانی - مالی نیز تعداد ۱۵ بانک اطلاعاتی به طور هفتگی روزآمد می شوند، که این شیوه روزآمد شدن به خصوصیات و محتویات این حوزه مربوط می شود.

در موضوع شیمی و صنایع شیمیایی ۵ بانک اطلاعاتی به طور پانزده روز یکبار روزآمد می شوند و پس از آن علوم و تکنولوژی (چند منظوره) با ۴ بانک اطلاعاتی قرار دارد.

علوم و تکنولوژی (چند منظوره) با تعداد ۱۱ بانک اطلاعاتی، بیش از سایر موضوعها به طور ماهانه روزآمد می شود. پس از آن موضوع اقتصادی - بازرگانی - مالی و نیز شیمی و صنایع شیمی هر کدام با ۹ بانک اطلاعاتی قرار دارد.

در طی فصل موضوع اقتصادی - بازرگانی - مالی با ۱۱ بانک اطلاعاتی از سایر موضوعها بیشتر روزآمد

جدول ۴. پوشش زمانی بانکهای اطلاعاتی

تعداد	دامنه زمانی	تعداد	دامنه زمانی
۹	۱۹۷۳	۱	۱۸۲۳
۷	۱۹۷۴	۱	۱۸۶۴
۱۱	۱۹۷۵	۱	۱۸۹۷
۱۱	۱۹۷۶	۱	۱۹۰۰
۸	۱۹۷۷	۲	۱۹۰۲
۵	۱۹۷۸	۱	۱۹۰۷
۷	۱۹۷۹	۱	۱۹۱۲
۱۴	۱۹۸۰	۱	۱۹۱۹
۱۴	۱۹۸۱	۱	۱۹۴۲
۱۴	۱۹۸۲	۱	۱۹۴۵
۱۷	۱۹۸۳	۲	۱۹۴۷
۱۰	۱۹۸۴	۱	۱۹۴۸
۱۵	۱۹۸۵	۱	۱۹۴۹
۷	۱۹۸۶	۳	۱۹۵۰
۱۰	۱۹۸۷	۱	۱۹۵۵
۷	۱۹۸۸	۱	۱۹۵۹
۴	۱۹۸۹	۳	۱۹۶۰
۱	۱۹۹۰	۱	۱۹۶۱
۴۵	جاری	۲	۱۹۶۳
۱	هفتگی	۵	۱۹۶۴
۳	پانزده روز	۴	۱۹۶۵
۱	ماهانه	۶	۱۹۶۶
۱	فصلی	۲	۱۹۶۷
۱	چهارماهه	۴	۱۹۶۸
۱	شش ماهه	۱۲	۱۹۶۹
۱	سالانه	۸	۱۹۷۰
۱	سه ساله	۸	۱۹۷۱
۳۲	نامشخص	۱۴	۱۹۷۲
۳۴۶	جمع		

می شود.

شیمی و صنایع شیمیایی در طی سال با ۸ بانک اطلاعاتی بیش از سایر موضوعها روزآمد می شود. کتابداری و اطلاع رسانی و زندگینامه ها هر کدام با یک

نتایج

بنا بر نتایج حاصل از این تحقیق بیشترین گرایش برای استفاده از بانکهای اطلاعاتی پیوسته اطلاع رسانی در زمینه صنایع کاربردی است و پس از آن سایر حوزه‌ها مورد توجه قرار گرفته است. از طرف دیگر میزان وابستگی به شبکه اطلاع رسانی دایالوگ به دلیل گسترش زمینه‌های موضوعی به ویژه اشاعه اطلاعات صنعتی و علمی نسبت به سایر شبکه‌ها در کشور ما بیشتر است. فواصل روزآمد شدن بانکهای اطلاعاتی نیز به میزان گسترده‌ای حوزه‌های فنی و کاربردی را کانون روزآمدی اطلاعات قرار داده است. همچنین دامنه زمانی بانکهای اطلاعاتی به طور آشکار به طرف ذخیره اطلاعات مفید متمرکز شده است و از نگهداری اطلاعات غیرقابل استفاده پرهیز می‌شود. از این رو هرچه به زمان حال نزدیک می‌شویم حجم انباشت اطلاعات افزایش می‌یابد. در نهایت برای ایجاد یکپارچگی و هماهنگی استفاده از بانکهای اطلاعاتی در کشور پیشنهاد می‌شود طرح نظام ملی اطلاع رسانی که زوایای هریک از کانونهای استفاده کننده از اطلاعات را شناسایی خواهد کرد، به مورد اجرا گذاشته شود تا جریان انتقال اطلاعات در تمام زمینه‌های دانش بشری به شکل مناسبی عرضه شود.

نویسندگان:

۱. عباس حزی، «تشکیل بانک اطلاعات فرهنگی»، چاپ و انتشار، ۱ (اردیبهشت ۱۳۷۳)، ص ۳۹.
۲. آمار و اطلاعات مربوط به این بررسی از کتاب بانکهای اطلاعاتی جهان (تهران: سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران، ۱۳۷۲) استخراج شده است.
۳. آذر اورنگیان «سروری بر خدمات اطلاعاتی سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران». پیام کتابخانه، ۱ (بهار ۱۳۷۲): ص ۸۴.
۴. همانجا.
۵. همانجا.
۶. همانجا.
۷. همانجا.

بانک اطلاعاتی هر سه سال یکبار روزآمد می‌شوند. در انتها می‌توان اشاره کرد که تقریباً در تمام فواصل روزآمد شدن، بالاترین درجه روزآمدی مربوط به حوزه‌های علوم و تکنولوژی کاربردی است.

پوشش زمانی

یکی دیگر از عوامل مهم در تحلیل بانکهای اطلاعاتی بررسی پوشش زمانی بانکهای اطلاعاتی است. داده‌های مربوط به پوشش زمانی بانکهای اطلاعاتی مستقر در سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران در جدول ۴ منعکس شده است. نکته‌ای که باید در بررسی پوشش زمانی بانکهای اطلاعاتی در نظر گرفت، موضوع هر بانک اطلاعاتی است. زیرا برحسب خصوصیات هر موضوع، پوشش زمانی آن نیز متفاوت است. مثلاً در موضوع اخبار اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی اغلب اطلاعات به طور جاری نگهداری می‌شود و نیازی به ذخیره اطلاعات و اخبار قدیمی نیست.

تنظیم پوشش زمانی بانکهای اطلاعاتی در جدول ۴، براساس ترتیب تاریخی در نظر گرفته شده است و از سال ۱۸۲۳ آغاز شده و تا زمان جاری گسترش یافته است. همان طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، تمرکز پوشش زمانی از سال ۱۹۶۹ رو به افزایش است و تا زمان جاری به بالاترین میزان خود می‌رسد. در این میان سال ۱۹۸۳، تعداد ۱۷ بانک اطلاعاتی را پوشش می‌دهد و پس از آن سال ۱۹۸۵ با تعداد ۱۵ بانک اطلاعاتی قرار دارد. بالاترین رقم مربوط به پوشش جاری با تعداد ۴۵ بانک اطلاعاتی است.

نکته‌ای که در هنگام استخراج آمار و ارقام روشن شد، آن است که هرچه به مقوله‌های علوم و تکنولوژی پیشرفته نزدیک شویم، پوشش زمانی آن کوتاهتر می‌شود زیرا در این قبیل بانکها اطلاعات قدیمی چندان کاربردی برای استفاده کنندگان ندارد. و از طرفی هرچه به سمت موضوعهای انتزاعی و انسانی روی آوریم، پوشش زمانی بانکهای اطلاعاتی به عقب‌تر باز می‌گردد، زیرا اطلاعات در این حوزه‌ها تا سالهای زیادی قابل استفاده و استناد کردن است.

